BOK

Stig T. Rasmussen

Klassisk arabisk litteratur i oversættelse til dansk
Forlaget Orbis, 2018

ANMELDT AV Nora S. Eggen

Oversættelse er en av filologiens kjerneaktiviteter, og i antologien *Klassisk arabisk litteratur i oversættelse til dansk* er det denne delen av den filologiske tradisjonen Stig T. Rasmussen presenterer. Han er selv semittist og arabist, og har arbeidet med oversættelse mellom arabisk og dansk. Han har vært ansatt ved Det Kongelige Bibliotek og utarbeidet en katalog over de orientalske samlingene. Rasmussen har med andre ord både den nødvendige oversikten over og innsikten i den danske orientalistikken, med dens arabiskfilologiske orienterte blikk på språk, litteratur, etnografi, naturvitenskap, historie, teologi og tenkning. Boken har imidlertid ytterligere et anliggende, som gjenspeiles i undertittelen *En litteraturhistorisk vejvisende antologi*. Riktignok fremholder Rasmussen at boken er hans personlige veivisning, men han ønsker også å gi en mest mulig helhetlig og representativ litteraturhistorisk fremstilling over den rikholdige klassisk-arabiske litteraturen.

Det er først og fremst de danske orientalistenes arbeid som gir boken dens strukturelle rammer. En ren presentasjon av deres arbeid ville imidlertid gitt et begrenset innblikk i den arabiske litteraturhistorien, og en fremstilling uten teksteksempler ville blitt lite anskueliggjørende. Derfor har Rasmussen forsøkt å forene de to anliggende, og han har også for anledningen oversatt en rekke tekstutdrag som ikke allerede finnes i dansk gjengivelse. Noe av tekstgrunnlaget er hentet fra manuskripter fra Det Kongelige

«Boken er hans personlige veivisning.»

Bibliotek, og boken er illustrert med faksimiler av manuskripter fra Davids samling og biblioteket. Antologien er dermed på flere måter godt plantet i Danmark, og den bringer også nytt materiale til den dansk-arabiske katalogen.

Antologien er tematisk og kronologisk ordnet. I korte innledninger presenteres de ulike sjangrene og deres tematiske og språklige kjennetegn, ofte etterfulgt av noen utvalgte, illustrerende teksteksempler. Den førislamske *qasida'en*, en klassisk diktform, presenteres behørig, og her får vi en forsiktig sammenligning av ulike danske oversettere. Det samme er tilfelle for korantekstene som presenteres. For øvrig får oversettelsene stort sett stå ukommentert.

En del vies de teologisk orienterte læretradisjonene: korankommentarer, profetbiografien, *hadith* (forklart som «tradition») og *fiqh*

(forklart som «religiøst funderet retslære»). Deretter presenteres mystikken, historiografien, poetikken, filosofien og naturvitenskapen. Disse er samlet under overskriften «De nye genrer», en betegnelse som viser til de endringene i den litterære kulturen og kunnskapsproduksjonen som fant sted fra 800-900-tallet. Den neste og lengste delen kalles «Den verdslige litteratur etter islams gjennombrud», og behandler sjangre som inngår i *adab*, en løs betegnelse på tekster hvis formål er dannelselse og underholdning. Bortsett fra den leksikografiske litteraturen, er det snakk om tekster som omhandler det menneskelige i all sin mangfoldighet, som kjærlighetspoesi, essayistikk, reiseskildringer, samt den særarabiske sjangeren *maqamat* – forklart som høylitterær rimprosa.

At «den nye tid», her markert med året 1798, er avspist med mindre enn 15 sider og representert ved utdrag fra kun to forfatterskap (Rifa al-Tantawi og Khalil Jibran Khalil), er ikke helt uforståelig, gitt bokens tittel. Dessverre er også de forutgående århundrene nokså stemoderlig behandlet. Bortsett fra al-Zabidis (d. 1790) ordbok *Taj al-arus*, er de seneste forfatterne Ibn Taymiyya (d. 1328), Ibn Battuta (d. 1377) og Ibn Khaldun (d. 1406). Denne historiske slagsiden kunne vært unngått, eller snarere omgått, med en mer avgrenset definisjon av klassisk-arabisk litteratur enn en som dekker hele tidsspennet fra det 5.–6. århundret opp til første halvdel av 1900-tallet. Ibn Taymiyya beskrives for øvrig som en fundamentalistisk teolog og innovasjonskritisk jurist (s. 117), en beskrivelse som muligens hviler mer på en bestemt resepsjon enn på forfatterskapet, som har blitt kraftig utfordret i nyere forskning. Fremstillingen av det Rasmussen kaller skjønnlitterær prosa bygger på en forestilling om at poesien i den tidlige arabiske litteraturen hadde en ekspressiv funksjon, mens prosaen på sin side var samfunnsrelatert og nøkternt beskrivende (s. 204–205). Dette er to eksempler på at fremstil-

lingen tidvis virker noe sjablongmessig.

Siden den arabiske litterære arven er for omfattende både i spennvidde og omfang til at den enkelt lar seg presentere over et så begrenset antall sider, viser Rasmussen i bibliografien til videre lesning innenfor de forskjellige disiplinene og sjangrene. Også her legger Rasmussen vekt på å presentere danskspråklig arbeid, men enkelte svenske, franske og en rekke engelske utgivelser er inkludert. Her savner jeg flere nyere utgivelser. Dessuten er tekstutgaver listet opp sammen med sekundærlitteratur, mens disse med fordel kunne vært skilt ut i et eget register slik at bibliografien ville vært mer brukervennlig.

Rasmussens bok kan tjene flere formål. For det første er den med på fylle ut bildet av den skandinaviske og europeiske faghistorien. For dette formålet kunne den danske faghistorien vært tydeligere tematisert: hvilke tekster har man til ulike tider vært interessert i å analysere og oversette, hvilke hensyn har man tatt i oversettelsene, hvilket publikum har man villet få i tale? Slike spørsmål kommenteres bare i begrenset grad. Dernest gir boken en oversikt over den arabiske kultur- og litteraturhistorien, hvor nedslagspunktene og utvalget i stor grad er bestemt av interessene i europeiske og danske forsknings-tradisjoner. De to anliggende har altså ikke latt seg helt sømløst forene i en og samme utgivelse.

Like fullt gir boken en generell oversikt over arabisk poesi, dannelseslitteratur og lærd litteratur frem til 1300-tallet, og den gir ikke minst en rekke illustrerende eksempler på de ulike sjangerne, skrivemåtene og tematikkene som forekommer i denne litteraturen. Med de danske oversettelsene får leseren et inntrykk av gleden over og viljen til språklig arbeid som de arabiske tekstene ofte preges av; av lekenheten og alvoret i den arabiske litterære arven. Mange av skriftstykkene kan gjerne tas i bruk i undervisning i skolen og på universitetene.